

Föreningen Gamla Carlsrona

Medlemsblad

Ritad av Sten Ljungcrantz

Kaulskroniten

1:2006

Styrelsen i Föreningen Gamla Carlsrona år 2005

Översta raden från v. Rune Ohlsson, Sten A. Petersson, Jan-Erik Jansson, Sven Norén, Ingemar Fredriksson, Rolf Andersson, Göran Mårtensson.

Nedre raden från v. Gun Ekedahl, Emma Anbrand, Britt Hillborg, Gunilla Wirbrand, Kerstin Petersson. Wanja Magnusson saknas på bild.

Föreningen Gamla Carlsrona
Organisationsnummer 835000-3482

Postgiro 64 48 62-5
Bankgiro 387-1068

Kaulskroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlsrona,
Nr 1, 2006, 21:a årgången. Upplaga 3.500 ex. ISSN 0430-8433

Föreningen Gamla Carlsrona, Alamedan 11, 371 31 Karlskrona

Tfn: 0455-101 91 Telefonsvarare: 101 90, E-postadress: info@fgc.nu

Nu kan vi hälsa Er välkomna till vår hemsida adress: www.fgc.nu

Redaktör: Sten A. Petersson, Tobias väg, 370 22 Drottningstjärn,
tfn: 0455-33 94 27 Layout Göran Mårtensson

För uppgifter i medlemsbladet ansvarar resp. författare.

Föreningslokalen är öppen varje **helgfri onsdag kl.17.00-19.00**

från **september t.o.m. maj**, dessutom efter telefonöverenskommelse.

Torsdagen den 30 Mars kl 18.30

Årsmöte

i Föreningslokalen Alamedan 11.
Varmt Välkomna !

Redaktören har ordet !

Jubileumsåret är över och föreningen går in på sitt sextioförsta verksamhetsår. Bakom oss lämnar vi ett år som började med en succéevy och avslutades med en jubileumsbok, som hela styrelsen lagt sin själ i att förverkliga.

Nu är det 2006, på sätt och vis mitt jubileumsår, då jag nu vid årsmötet, varit ordinarie ledamot i styrelsen under hela 30 år. Jag valdes in i mars 1976, föreningen bildades 19/12 1945, så jag kan säga att jag varit med halva tiden, så när som på dryga tre månader. Det är trettio år, som också format mig som person och ger mig mycket att se tillbaka på. Jag antydde en hel del om detta, i min lite personliga historik, i nummer ett, förra året varför jag nu skall vara kortfattad, för att få plats med några medlemmars bidrag. Ständigt möts jag av medlemmars önskemål, att vi skulle utkomma med flera nummer om året, men tyvärr är det inte enkom det ideella merarbetet som bromsar detta, utan till största delen, den höga kostnaden för tryck och porto.

Min 92-åriga mamma gick bort i november. Bland hennes tillhörigheter fann jag två kort, som kanske kan intressera någon av våra äldre medlemmar. Om inte annat utgör det en dokumentation, över en av många, försvunna butiker i staden. Min morfar, underofficeren C. O. Mehrén, hade varit noga med att barnen skulle ha utbildning, varför mamma Ebba hade genomgått handelsutbildning. Efter denna började hon 1929 i Söderbergs beklädnadsaffär på Borgmästaregatan 18, där hon skötte kassa och bokföring fram tills det undertecknad gjorde entré i jordelivet 1938. Samhället på den tiden var ju uppbyggt så att hustrun i familjen skulle vara hemma. Vem skulle annars gå med barnen på "mjölkdroppen" (den tidens barnavårdcentral med adress N. Kungsgatan 10, hörnet mot Stenbergsgränd) eller ta emot "dricka-gubben" som kom med bultöl (svagdricka) och is till isskåpet.

Söderbergs välkända ekipering Borgmästaregatan 18, år 1930.

De två korten är från just Söderbergs. På exteriörbildens baksida har mamma noterat, Nisse, Dagny och jag utanför affären 1930. Det är mamma Ebba Mehrén i den mörka dräkten. På interiörbilden, där mamma saknas, kanske tog hon fotot, finns tyvärr inga namnuppgifter, men damen i hatten är troligtvis fröken Söderberg och bredvid står Dagny som hette Ericksson. Hur länge affären fanns kvar minns jag inte, men jag kommer ihåg den väl, och vet, att 1943 fanns den kvar. Vi flyttade från Drottninggatan 41 till Residenset det året, så jag har det som riktmärke. Innehavaren hette Erik Söderberg.

Det hände att mamma ibland kallades att hjälpa till i butikens kassa, även sedan hon slutat, och då måste jag hänga med. Vid ett sådant tillfälle kom Edvin Svanstein, källarmästare på Bierhallen, Borgmästaregatan 5, in i något ärende, troligen för att växla 1000 kronor. Han var en godlynt person som skojade med mig, som då var något år gammal, och gav mig sedeln i handen. Jag skynklade, i barnslig omedvetenhet om den på den tiden oerhörda valören, ihop 1000-lappen, och kastade bort den, varvid Svanstein spådde: ”den grabben kommer att bli rik en dag”. Någon rikedom har jag inte upplevt ännu, men kanske var innebörden av hans spådom, att jag skulle bli rik av upplevelser, och karlskronitisk erfarenhet. Det blev ju hans son Bert, som för 30 år sedan, tog in mig i Föreningen Gamla Carlsronas styrelse.

Eder Sten A. Petersson.

Interiör från Söderbergs. Observera kakelungnen som värmdes butiken vintertid

Program och aktiviteter under våren 2006

Februari

Torsdagen 16 februari kl 15.00 i föreningslokalen.

Olle Melin gästar föreningen och berättar om f d KA 2:s museum, som numera är beläget på Aspö samt andra sevärdheter på ön.

Mars

Torsdagen 16/3 kl 19.00 i föreningslokalen.

Visning av Jubileumsrevyfilmen. Nu ger vi de medlemmar som inte fick biljetter till någon av föreställningarna, möjlighet att se och uppleva revyn i föreningslokalen.

OBS!Förhandsanmälan nödvändig!

Torsdagen 30/3 kl 18.30 i föreningslokalen .

Årsmöte.

Anders och Sara Hjortsberg underhåller med sång och musik.

April

Torsdagen 20/4 kl 19.00 i föreningslokalen.

Stadsvandring med Karlskrona Fotoklubb. Bildvisning

Maj

Måndagen 1/5 kl 07.00 på Sparregården.

Reveljen med Marinens Musikkår. Reveljkortet delas ut. Vi bjuder på kaffe med bulle i föreningslokalen efteråt. Varmt välkomna.

Styrelsens verksamhetsberättelse för 2005

Styrelsen för Föreningen Gamla Carlsrona önskar avge följande berättelse för verksamheten år 2005, som tillika är föreningens 60 arbetsår.

Styrelsen har under året bestått av följande personer:

Jan-Eric Jansson	ordförande	invald	1999
Göran Mårtensson	vice ordförande		1996
Sten A Petersson	redaktör		1976
Gun Ekedahl	sekreterare		1997
Wanja Magnusson	kassör		1999
Kerstin Petersson	ledamot/kansliansvarig		1999
Gunilla Wirbrand	ledamot		1999
Rolf Andersson	ledamot		2000
Britt Hillborg	ledamot		2002
Ingemar Fredriksson	suppleant		2003
Emma Anbrand	suppleant		2004
Sven Norén	suppleant		2004
Rune Ohlsson	suppleant		2004

Revisorer

Helene Hansson	ordinarie	1993
Ingemar Nilsson	ordinarie	1999
Ingrid Wijk-Arnoldsson	ersättare	1999
Margit Svensson	ersättare	1999

Valberedning

Ulla Olby	sammankallande
Nils-Erik Gustavsson och Börje Werlemark	

Kommittéer utsedda av styrelsen

Redaktions- och bokkommitté: Gun Ekedahl (sammankallande), Ingemar Fredriksson, Göran Mårtensson, Sten A Petersson och Gunilla Wirbrand.

Programkommitté: Gun Ekedahl (sammankallande), Sven Norén, Rune Ohlsson, Kerstin Petersson och Gunilla Wirbrand.

Kommitté för stadsmiljöfrågor: Rolf Andersson (sammankallande), Emma Anbrand, Jan-Eric Jansson, Ingemar Fredriksson, Britt Hillborg och Sten A Petersson.

Stipendiekommitté: Gun Ekedahl (sammankallande), Jan-Eric Jansson, Emma

Anbrand, Gunilla Ekholm, Hans-Göran Rydberg och Kerstin Södö.

Bild-, data- och webbansvarig: Göran Mårtensson och Rune Ohlsson.

Pressklippansvarig: Gunilla Wirbrand.

Styrelsens arbete

Styrelsen har haft 11 protokollförda sammanträden. Utöver dessa har enskilda styrelsemedlemmar träffats informellt för kommittémöten.

Föreningens medlemsantal

Den 31 december 2005 uppgick antalet medlemmar till 4081 st.

Årsavgiften för 2005 har varit 75 kronor.

Årsmöte

Föreningens årsmöte ägde rum i Föreningslokalen torsdagen den 31 mars.

Stipendiaten Sara Fredh framförde två musikstycken på tvärflöjt. Ordföranden överräckte stipendiet ur Baldersfonden å 10.000 kronor och blommor. Därefter hälsade han välkommen till årsmötesförhandlingarna, vilka inleddes med en tyst stund, som parentation över under året bortgångna medlemmar i föreningen.,

Medlemmarna bjöds på kaffe med dopp i föreningslokalen.

Övriga aktiviteter

26 januari	Filmvisning hos logen Odd Wellow. Jan-Eric Jansson visade.
1 februari	Försäljning av biljetter till jubileumsrevyn började.
7 februari	Invervju med Christer Peters, Gun Ekedahl och Lars Molander på Radio Blekinge.
8 februari	FGC besöker Marinens Planetarium.
11,15-16 februari	Studiecirklar startar. Tema: Lär känna Din stad och Vanartigt kvinnfolk. Cirkelledare: Ingemar Fredriksson.
26 februari	Kaulskroniten packas och expedieras.
10-13,18-19 mars	Jubileumsrevyn "Vi går igen" i Sparresalen. Christer Peters med revy-gänget QL-klubben. Samtliga föreställningar även gen-repetitionen slutsålda.
6 april	Möte i kommunen: Information om Stadsvandringsleder och Stumholmen "Blå Flagg". Ingemar Fredriksson deltog.
14 april	Kakelugnsmakare Jan Johansson besökte föreningen och berättade om sitt hantverk
1 maj	Reveljen passerade, stannade och spelade utanför lokalerna. Reveljkorten delades ut som vanligt under marschen. Föreningen hade Öppet Hus och serverade kaffe, små-franska och kaka.
12 och 19 maj	Föreningen besökte Vattenborgen, Stortorget.
21 maj	Ett buss-sällskap från Kungsbacka besökte Karlskrona. Guide: Ingemar Fredriksson.
28 maj	Blekinge Hembygdsförbunds årsmöte förlagt till Karön,

- Ronneby. Jan –Eric Jansson, Gun Ekedahl, Sten A Petersson, Britt Hillborg , Ingemar Fredriksson och Kerstin Petersson deltog.
- 9 och 19 juni Två stadsvandringar: Amiralitetsparken och Stadsfarmarna Skönstavik. Guide: Ingemar Fredriksson (god tillslutning).
- 21 juni Samrådsmöte i kommunen ang nybyggnation på ”Flundran” Saltö. Britt Hillborg och Jan-Eric Jansson deltog.
- 23 juni Lövmarknaden. Öppet hus i föreningslokalen. Försäljning på den vanliga platsen framför Trefaldighetskyrkan.
- juli onsdag-em FGC har åtagit sig passning/guidning i Pantarholmsstugan, Vega-Svens stuga och O W Anderssons stuga i Wämöparken.
- 5 och 6 aug SAIL 2005. FGC har haft försäljning och medlemsvärvning utanför Residenset. Även Öppet Hus i föreningslokalen.
- 15 och 23 aug Två stadsvandringar: Björkholmen och Kalvhagen.
- 21 aug Hembygdens Dag i Wämöparken, försäljning, medlemsvärvning
- 1 och 2 sept. Studiecirkel startar. Tema: Lär känna Din stad och Vanartigt kvinnfolk. Cirkelledare: Ingemar Fredriksson.
- 12 september Kaulskroniten packas och expedieras.
- 22 september Filmvisning i Konserthusteatern
- 22 oktober Rune Ohlsson och Ingemar Fredriksson deltog i kurs i Blekinge Museum. Temadag kring kartor.
- 27 oktober Jubileumskonsert med Synnöve Dellqvist och Marinens Musikår under ledning av Andreas Hansson.
- 28 oktober Invigning av Vodafone Arena Rosenholm. Jan-Eric Jansson deltog.
- 27 nov Julskyltningsdagen och 1:a advent Öppet Hus i föreningslokalen med glögg och tillbehör. Försäljning av årsbok 2005 och boken om Hästö IF, vilka blev succé samt övriga böcker m m. Syskonen Tibblin besökte föreningen och underhöll med musik och sång.
- 6 nov., 8 dec. Revyfilm ”Vi går igen” i föreningslokalen.
- 8 nov., 1 dec. Filmvisning i Blekinge Museum tillsammans med FGC.. Anders Anrahamson visade. (God tillslutning.)
- 12 november Filmvisning hos Wasa Orden. Jan-Eric Jansson visade.
- 14 november ”Kura skymning” i Stadsbiblioteket. Tema ”Selma och Nils” Medverkande: Gun Ekedahl, Ulla Hagman och Jan-Eric Jansson.

Föreningen har förevisat föreningslokalen och visat några av sina många filmer för ett antal olika fackliga organisationer samt för ett antal föreningar (15)

Redaktionskommittén har under året arbetat med Kaulskroniten och bearbetat

material för nästa årsbok.

Programkommittén har haft sammankomster för föreningens programverksamhet.

Kommittén för stadsmiljöfrågor har besvarat stadsmiljöfrågor, samt sammanställt pressmeddelande i ärendena.

Medlemsbladet Kaulskroniten, tjugonde årgången, har utkommit med två nummer 1:2005 och 2:2005 på 48 sidor vardera. Redaktör för båda utgåvorna var Sten A Petersson. Råmaterial och bilder kompletteras, bearbetas och görs klart i dator till färdig tidning för tryckning av Göran Mårtensson.

Bokutgivning Årsbok 2005 "Karlskrona Då och NU" har tryckts i 1500 exemplar. En egen produkt av styrelsen från ax till limpa. Hela styrelsen har varit involverad med Gun Ekedahl och Göran Mårtensson som ansvariga och Göran Mårtensson har även stått för idé, layout och bearbetning i dator till färdigt original för tryckning. Vi har även gett ut boken "Hästö IF, en resa i tiden 1938-2005" av Torbjörn Sunesson, tryckt i 1000 exemplar.

Stipendiekommittén har sammanträtt under året och utsett Sara Fredh till stipendiat för Baldersfonden.

Gåvor Ett flertal penningssummor har av medlemmarna donerats till föreningen och till Jultomtefonden under året, då medlemmarna anser att föreningen bedriver en viktig verksamhet och är därför villiga att tillskjuta ett belopp utöver medlemsavgiften.

Gåvor såsom tavlor, kartor, foton, ordförandeklubba, tidningsklipp, filmer, affischer, silverfat med gravyr och tapet från Gamla Teatern m m.

I övrigt Ordföranden och övriga styrelsemedlemmar har varit föreningens representanter vid flera olika tillfällen. FGC-suppleanten Rune Ohlsson har hjälpt föreningen med att scanna in foton och kartor i databas. Rune fortsätter med detta arbete. Föreningen vill till Rune rikta ett särskilt tack för hans arbete.

Föreningen hedrade Hans-Göran Rydberg med vackra blommor vid jordfästningen. Redaktören tillägnade Hans-Göran Rydberg egen dikt (Kaulskroniten 2:2005)

Föreningen inbjöd tidigare ordförande i FGC Bert Svanstein, som anmälde förhinder, Erland Janner, Lennart Kloog och Mats Mårtensson till jubileumsmiddag 19 december 2005.

De medverkande i jubileumsrevyn har ej haft arvode, varför föreningen bjöd dem på middag som tack.

Årsrapport 2005

Från Gamla Carlsronas stadsmiljökommitté

I Föreningen Gamla Carlsronas senaste årsbok "Karlskrona – Då och Nu", som gavs ut i slutet av året med anledning av föreningens 60-årsjubileum, kan man få en mycket god uppfattning om de förändringar vår stad genomgått under det senaste halvsekle. Vilket också inspirerade undertecknad att skriva en berättelse på samma tema, i detta nummer av vår medlemstidning. En av vår förenings viktigaste uppgifter är att, genom debattinlägg och opinionsbildning, påverka och ibland söka förhindra, beslut om förändringar i stadsmiljön som inte tar tillräcklig hänsyn till bevarandevärdena och vårt kulturarv.

Hur väl vi lyckats med denna uppgift genom åren, är svårt att bilda sig en uppfattning om, men engagemanget har inte saknats. Visst är det många byggnader och miljöer som försvunnit, och som vi minns med stor saknad, men det har också, trots allt, skett mycket positivt i vår vackra stads utveckling. Sedan slutet av 90-talet är också föreningen en väl etablerad remissinstans gentemot kommunen i plan- och byggfrågor, och även länsstyrelsen har under de senaste åren alltmer efterfrågat vår uppfattning i frågor rörande kultur- och naturmiljön. Under året som gått, har vi från föreningen besvarat remisser och gjort debattinlägg i följande plan- och byggfrågor, samt i frågor rörande stadens kulturarv:

- Detaljplan för Dragsö camping- och naturområde
- Detaljplan för Järavägen – utbyggd trafikled i Lyckeby
- Programförslag för "Campus Blå port"
- Detaljplan för kvarteret Gullin – ny biograf på Ronnebygatan
- Programförslag- och detaljplaner för Skeppsbrokajen
- Detaljplaner för bostadsbebyggelse på Södra Saltö
- Länsstyrelsens programförslag för "Natura 2000"
- Länsstyrelsens remissförslag angående bevarande och utveckling av Karlskrona som världsarvsstad
- Debattinlägg/insändare i lokalpressen angående Gasverkstomten och nytt kulturhus/stadsbibliotek samt bevarandet av lampfabriksfastigheten på Pantarholmen.

Stadsmiljökommittén har under året genomfört tre planerade sammanträden. Vid kommitténs möte i december deltog också en representant för byggföretaget CA Fastigheter, där vi framförde stark kritik beträffande misskötseln av spårvägsstallarnas fasad vid Gräsvik.

Härutöver tillkommer mera informella kontakter mellan såväl kommitténs leda-

möter som med andra medlemmar i vår förening. Alla yttranden och debattinlägg har förankrats i föreningens styrelse, och remissunderlag samt yttranden finns tillgängliga i föreningslokalen. De flesta remissyttrandena och debattinläggen finns också utlagda på föreningens hemsida.

Årsrapport från Programkommittén

Programkommittén har under jubileumsåret arrangerat 8 olika programträffar varav 2 i större format. I mars Jubileumsrevyn ”Vi går igen” vilken blev en stor succé. Revyn filmades för att våra medlemmar som inte fick tag i biljetter skall kunna få se revyn någon gång i föreningslokalen. Se vårens programtablå! Nästa stora händelse för våra medlemmar var konserten i samarbete med Marinens Musikkår och med Synnöve Dellqvist som solist den 27 oktober. Det blev en bejublade kavalkad av musik ifrån de decennier som föreningen varit verksam, varvat med operettmelodier.

Det var ett samarbete som gav mersmak.

Gun Ekedahl sammankallande i programkommittén

Slutord

Tack!

Ett stort tack till ALLA som medverkat till att vårt 60-årsjubileum blev så lyckat som vi önskade och planerade.

Christer Peters och hela revygängets succé ”Vi går igen”.

Bra! Kan bli igen?

Vår jubileumskonsert med Marinens musikkår blev en fin och minnesvärd tillställning med solistframträdande av Synnöve Dellqvist.

Föreningen har också haft filmvisning på konserthuset som blev mycket uppskattat.

Vi fick ett lyckat resultat med vår årsbok, ”Då och Nu” och två mycket bra nummer av ”Kaulskroniten”. Detta tack vare vår hårt arbetande redaktion med Gun Ekedahl, Göran Mårtensson och Sten A Petersson i spetsen.

Vår utgivning av Hästö IF:s historia, som Torbjörn Sunesson har dokumenterat och nedskrivit, vill vi tacka honom för. Vi ser det som en skyldighet att utge denna bok som en historik över den sista kvartersbenämnda, ännu verksamma, idrottsföreningen i Karlskrona.

Sammantaget blev det ett mycket lyckat Jubileumsår som vi kan vara stolta över. Vi har fått många nya medlemmar, så nu går vi inspirerade vidare med förnyade krafter.

Styrelsen

Minnen från 50-talets Karlskrona Kafé Ritz.

av Birger Rundcrantz

Låt mig inleda med att säga: det finns åtminstone två vinklingar, som jag kan göra i min framställning; två olika paradigmer, om man så vill. Den ena är litteraturens innandömen, och den andra är knuten till begreppet nostalgi som i svensk ordbok översätts till hemlängtan. Jag väljer båda men medger att det är svårt att få till en syntes.

Året var 1956. Som nybakad student gjorde jag, liksom, många med samma skolbakgrunder ganska avancerad militärutbildning, som naturligtvis stod i bjärt motsatsförhållande till många skiftande intressen. Ett intresse var litteratur, poesi i synnerhet. Jag trädde in i litteraturvärlden i sällskap med en kamrat. Han var från Karlskrona. Själv hade jag min uppväxt på Storko men livet gav mig Lund som studieort för realskola och gymnasium. Rekryten medförde sammanträffanden med kamrater från hela landet. Dock blev Karlskrona i mitt fall något av en mötesplats. Mer om detta strax.

Jag hade själv således inte vuxit upp i Karlskrona utan bara sett och upplevt staden så att säga på avstånd, som besöksort vid utflykter dit. Jag hade förstätt - och lärt mig - att Karlskrona var en stad med många kulturella värden; där fanns museer, och där fanns konserthus, för att nu ta ett par exempel. Vid de regelbundet återkommande barndomsbesöken hade jag också uppfattat Karlskrona som en stad med en alldeles särskild karaktär, kanske inte minst tack vare att hav och vatten omsluter kärnan samt att Marinen därför intog staden med en typisk touch. Två marina regementen, Flottan och Kustartilleriet, gjorde Karlskrona både speciell och därför känd i hela landet.

Det visade sig att vi båda under gymnasietiden fångats av svensk poesi. Vi kunde våra etablerade författare, och vi roade oss med att citera dem och anställa frågetävling på vem ett visst citat var hämtat ifrån. Vi citerade sådana storheter som Hjalmar Gullberg ("Jag tänker ge mig ut på en lång resa./ Jag har förberett den länge."), Nils Ferlin ("Jag har sålt mina visor till nöjets estrader./ Och Gud må förlåta mig somliga rader.") och Johannes Edfelt ("Ett är nödvändigt./ Att färdas mött brunnar."). Skämtsamt blev våra svar bara författarnas förnamn.

Vi hade ju läst om "Nils Ferlin: han satt på kafé i Stockholm och på små pappersservetter skapade sina dikter, ja, några av dem. Det fanns en stark förtjusning med en sådan inramning, och det blev snart ganska uppenbart att vi smittats av den, ja, till den grad att vi själva nu ville uppleva en liknande miljö. Och en sådan fanns!

Kafé Ritz mitt i "kopmans backe" vid tunneln på Norra Kungsgatan Bild från FGC arkiv

Min kamrat visste nämligen berätta att i Karlskrona fanns ett litet kafé, som han trodde skulle passa för våra poetiska träffar; han hade under sin skoltid varit där flera gånger, och han hade förstått värdet att gå just dit. Nu lärde han mig detta. Han sa att det fanns en plats, som vi borde uppsöka, ett litet kafé i Karlskrona med stor charm och ombonad trevlighet. Kaféet hette Ritz! Jag minns det tydligt än i dag. Det låg på Norra Kungsgatan, nära Hoglands park. Jag har nu fått veta att denna gata, som ju går mycket brant nerför, från Ronnebygatan, också kallas "Coopmans backe". I den backen går ju Varvstunnelbanan in i riktning mot Varvet. För att komma in på Ritz minns jag att man fick gå en halvtrappa upp. Där fanns antagligen något av en motsvarighet till Ferlins kaféer i Stockholms Klarakvarter. På Ritz satt vi och läste (upp) våra diktare, och där infann sig en stämning av nyfikenhet på våra egna förmågor. Kunde vi själva skriva och dikta?

Svaren fick vi inte just där och då men kanske något senare. För min egen del kan jag erkänna att jag dristade mig att författa små alster och skicka dem till Lyrikvännen, där redaktören var poeten Stig Carlsson. I avsaknad av publicering läste jag upp egna diktrader på valda platser i Blekinge. Detta skedde bl.a. en gång vid ett lärarvikariat i Fridlevstad.

Om jag det allra minsta skall försöka, spåra embryot till vårt litteraturintresse, så

faller det mig in att säga att våra gymnasielärare i svenska bör ha spelat en avgörande roll. Detta stämmer då in bara min kamrat, som ständigt, berömmade ordalag, återkom till sin lärare vid läroverket i Karlskrona: Pegelov. En motsvarande inspiratör hade tyvärr inte jag. På min skola, Spyken, fanns det dock en stor författare: John Karlzén (Han skrev bl.a. "Blå noveller"), om honom gick det många historier; han var på något sätt legendomspunnen. Av min kamrat fick jag veta att hans läroverk också hade haft en stor författare i sin lärarkarder, nämligen Sivar Arnér: han hade arbetat som adjunkt på den skolan under 40-talet.

Förmodligen kunde vi, min kamrat och jag, hänga upp vår litterära ådra på egen kraft. Det var på den tiden ganska udda att upprätthålla intressen inom litteratur. Vi kände oss både ovanliga, utvalda och lite stolta.

Något, som vi inte reflekterade särskilt mycket på, var spörsmålet varför Blekinges egna författare inte fanns med i vår arsenal. De kom i mitt fall in betydligt senare. Jag tänker naturligtvis på Harry Martinsson, Sven-Edvin Salje och Ragnar Jändel (jag kunde kanske tillägga Fabian Månsson). I kaféstaden Karlskrona hittade vi ingen lokal figur, som passade in i vårt undersökningsområde. Vi sökte heller inte aktivt efter den egna stadens förmågor, eftersom detta inte var ett mål i sig. Målet var ju författare som gjort starkt intryck på oss, och därvid föll lotten på ovan tidigare nämnda. Det intresset gav senare som resultat att söka vidare, och finna författare med stor dragningskraft oavsett ort och hemvist i landet. Vi genomgick (genomförde) en "skola", som i sig var grunden till senare hängivenhet. Ett genuint intresse inrymmer alltid en källa till något mer (större).

Ingen av oss blev vare sig författare eller poeter. Han blev psykolog med hög akademisk examen jag blev socionom. Vi blev dock utan att överdriva båda skriftställare: han skrev en akademisk avhandling jag har skrivit åtskilliga artiklar. Nu skall jag försöka knyta ihop min nostalgiska betraktelse. Hur är det med litteraturen i dag, och hur förhåller det sig med nostalgin?

Jag känner i förstone att poesin har sin fortsatta självklara plats. Ibland har jag undrat en smula ("Och jag funderade mycket", skrev Nils Ferlin!) om det i dag finns ungdom i 20-årsåldern, som sätter sig på kafé och odlar litterära intressen, respektive själva skriver något. Svaret är "ja". Jag vet att så dessbättre är fallet. Det är nog inte så korrekt att nämna exempel och namn, för ett urval är grannlaga att göra. Helt generellt vill jag säga att vid en uppräknings i dag skulle för mig många kvinnor nämnas, något som vi missade på kafé Ritz. Och ändå fanns t.ex. Karin Boye och Edith Södergran att tillgå!

Och slutligen. Karin Johannisson skriver i sin bok Nostalgia så här om begreppet nostalgi: "Nostalgin har också med det självupplevda att göra, det som ryms inom den egna livsberättelsen. Nostalgisk kan man bara vara över det man själv har upplevt inte över platser man aldrig har sett eller erfarenheter man aldrig har haft.

Nostalgi är inte längtan efter antikens pastorala lyckotillstånd inte drömmar om ett biblisk paradys, inte romantikernas resor in i förflutna världar, viktorianernas kult av äldre stilideal eller det sena 1900-talets lek med återskapad historia genom medeltidsveckor och rollspel - utan det finns i det nyss förflutna och tidigare ögonblick i det egna livet. Nostalgi, skulle man kunna säga, är att återvända inuti sin egen historia.—".

Litteratur: Lyrik från vår egen tid, av Gunnar Tideström (Gleerups 1954) Dagens dikt (utgiven av Radiotjänst 1957) Våra ord av Elias Wessén (Esselte studium, 1982) Kring en Örlogsstad, gamla vykort och fotografier, med text av Per Rostin (Årsbok 1988 av Föreningen Gamla Karlskrona), Axel Abrahamssons Tryckeri AB, Karlskrona. Nils Ferlin - ett diktarliv, av Jenny Westerström (Albert Bonniers Förlag, 1998) Nostalgi, av Karin Johannisson (Bonnier Essä, 2001)

EN FÖRÄNDRAD GATA

Västra Prinsgatan inom kvarteret von Löwen

av Rolf Andersson

Inledning

Denna lilla berättelse ska handla om en stadsdel i vår stad som, i likhet med så många andra gator och kvarter, genomgått en fullständig förändring under det senast passerade halvsekle. Mycket av det som försvunnit i stadsmiljön minns vi med stor saknad, men många förändringar måste man dock erkänna var nödvändiga och ledde fram till något bättre.

Stadsplanering - kvarteret Bonde som blev von Löwen.

Redan i det första förslaget till stadsplan för Karlskrona, framtaget av Nicodemus Tessin d.ä. omkring 1680, var sydvästra delen av Trossö avsett för bebyggelse. När sedan Gustav Otto Lindeblad, på uppdrag av stadens borgerskap, upprättade den första detaljerade plankartan över Karlskrona 1718, så ingick området i min berättelse som en del av **kvarteret Bonde**. Kvarteret hade namngivits efter greven och landshövdingen i Blekinge, tillika riksrådet, Clas Bonde (1664 – 1726). Prinsgatan döptes till "Prins Gatan" redan 1696, och prinsen som åsyftades var förmodligen den då 14-årige blivande krigarkungen Karl XII. Gatan delades sedan under 1870-talet upp i en västra och en östra del. I den stadsplan som togs i bruk 1923, fick staden en ny kvartersindelning, och tidigare stora kvarter delades upp i ett antal mindre sådana. Därmed kom min berättelses gata att ingå i det nyttillkomna **kvarteret von Löwen**, med namn efter holmamiralen och ekipagemästaren Carl Henrik von Löwen (1666 – 1741).

*Västra Prinsgatan, inom kvarteret von Löwen, 1939.
Samtliga hus på bilden "föll offer" för grävskoporna under 60-talet. Foto BLM arkiv*

När området började bebyggas, och vilka som då bodde där, är svårt att få en klar uppfattning om. Men att det fanns hus uppförda i denna del av staden i början av 1700-talet är det nog ingen tvekan om. Tyvärr finns det inte mycket dokumentation omkring bebyggelsen dessa första år i stadens historia, och den förödande stadsbranden 1790, lade flertalet av stadens dåvarande hus i aska. Branden som började i västra delen av Amiralitetsgatan, drog öster och norr ut över staden, och ett av de första kvarteren som blev lågornas rov var kvarteret Bonde med Prinsgatan och omgivande gator. Således kan de gamla träkåkarna i min berättelse dateras till, som äldst, slutet av 1700- och början 1800-talet. Vilka var då under dessa tidiga år bosatta i denna del av staden? Ja, man kan gissa att det till stor del rörde sig om befäl inom örlogsflottan, yrkesfolk på varvet, hantverkare och kanske någon ur borgerskapet, samt deras familjer. Det vi med säkerhet vet från denna tid är, att den fattigare delen av stadens befolkning främst var bosatta på Västerudd, Björkholmen och Pantarholmen.

Kåkstaden

Fram till 1960-talet var Karlskrona i hög grad en kåkstad, där flertalet av Trossös gator kantades av trähus av varierande storlek och utförande. En del av denna äldre bebyggelse finns tack och lov fortfarande bevarad, men det mesta är nu borta och har ersatts av moderna flerbostadshus. Västra Prinsgatan utgjorde inget undantag

*Så här ser det ut en vacker vinterdag i januari i år. Men vad tycker bilägarna.
Foto Rolf Andersson*

beträffande den tidigare bebyggelsen, utan här stod träkåk vid träkåk, och med åren och bristande fastighetsunderhåll, så hade förfallet av flera hus gått mycket långt.

Min barndoms gata

Min gata dom första åren efter att jag ”sett dagens ljus” på Möllebackens BB, våren 1938, var Västra Prinsgatan, närmare bestämt nummer 13, dit jag kom i taxibil tillsammans med min mamma. Mina föräldrar hade då bott där sedan några månader tillbaka i en liten röd stuga inne på gården, och som kom att bli mitt första hem. Av naturliga skäl så är mina egna minnesbilder från dessa år - fram till slutet av 1942, då vi flyttade till den nya stadsdelen Galgamarken - ganska få, men vissa händelser har ändå etsat sig fast och dessutom förstärkts genom mina föräldrars berättelser. Jag har tydliga minnesbilder av kvartersbutikerna, dit man någon gång kunde få gå ensam och handla med några små mynt väl inslagna i ett papper, våra lekar i Amiralitetsparken, inte minst när jag och en kamrat fick en plötslig ingivelse, som små barn lätt får, och slängde ner våra mössor i tunneln. Ett minne som kanske mest kvarstått för dom bannor vi, med all rätt, fick av våra pappor som blev tvungna att ta sig ner i tunneln för att hämta mössorna. Jag minns också att ”kvarterets skräck” var en något äldre rödlätt och fräknig grabb, som vi av någon anledning kallade för ”äggåröran” och som ställde till en del ofog, och skrämde upp oss mindre barn på gatan. Jag har också ett svagt minne från den gången jag, i ett obehagligt ögonblick,

*Västra Prinsgatan
nr 13 - 15.
Bilderna är tagna strax
innan rivningen.
Foto BLM arkiv*

”rymde” ut på stan, och det var en snäll tant som då tog hand om mig på Stortorget, dit jag förirrat mig och sedan inte kunde hitta hem igen. Man förundras ibland över att man kan ha så många starka intryck kvar från dom tidiga barndomsåren, men jag kan fortfarande känna en del av miljön och atmosfären från denna tid, och visst söker vi oss gärna, då och då i våra tankar, tillbaka till vår barndoms gata.

Tiden omkring 1940

Det var bostadsbrist i Karlskrona, och de flesta bostäder som fanns att tillgå, inte minst för familjer med små inkomster och dom var det gott om, var omoderna och sanitärt undermåliga. Min pappa var anställd i Kungliga Örlogsflottan som underbefäl, efter att han värvat sig som skeppsgosse i 14-årsåldern. Min mamma var ”hemmafru”, efter att redan som mycket ung flicka haft olika anställningar bland annat i privata hushåll. Att kvinnorna skulle sluta förvärvsarbete när dom gift sig och fått barn ansågs som något nästan självklart, det fanns för övrigt inte så många jobb att välja på, och hushållet i en barnfamilj, i avsaknad av all vår tids modernitet, kunde vara nog så krävande. Det var en tid då det inte fanns barnbidrag eller bostadsbidrag, då arbetslösheten var hög och många familjeförsörjare hankade sig fram på så kallat nödhjälpsarbete.

I september 1939 bröt det stora kriget ut i Europa, och många familjefäder blev inkallade till landets försvar. En del blev förlagda i beredskap i omgångar under flera år, långt borta från sina familjer. Det var ransonering på de flesta hushållsvarorna, så nu var det inte bara svårt att få pengarna att räcka till, utan även ransone-

Så här blev det. Nu också hörnfastighet mot Konstapelsgatan. Foto Rolf Andersson

ringkorten begränsade tillgången av mat på bordet.

Dessutom var de första krigsvintrarna i början på 40-talet mycket långa och stränga med stark kyla, vilket ställde stora krav på uppvärmningen i de dåligt isolerade och dragiga bostäderna. Att hålla varmt i bostaden genom att elda i kakelugn och vedspis, och därmed hålla rimfrosten borta från väggarna, var oftast husmödrarnas ansvar.

Vår bostad

Standarden i bostaden var låg, det enda ”moderna” bestod i att vi hade elektrisk belysning och kallt vatten med avlopp i köket. Uppvärmningen av kök och rum klarades genom att elda med ved i kakelugnen och i en järnspis i köket. Vi hade dass och vedbod på gården, och brygghuset med vedeldad tvättgryta fanns inne på 15: s gård. Västra Prinsgatan 13 – 15 var, då som nu, en gemensam fastighet. Ägare till fastigheten - som bestod av ett tvåvåningshus i gatuplanet, med ingång genom två bastanta mörkgröna portar, och två hus inne på 13: ns gård - var vid denna tid glasmästare Nicklasson. Vår bostad var en liten röd stuga belägen längst in på gården, och som bestod av ett rum och kök. Av okänd anledning var köksgolvet nedsänkt några centimeter i förhållande till rumsplanet, kanske beroende på att man byggt upp stugan på rester av en tidigare bebyggelse. Stugan var, i likhet med så många andra gamla träkåkar, dåligt isolerad och därmed kall och dragig. Under vissa perioder frodades fukten i väggarna, och som under den kalla

Vår bostad, den låga stugan med ett rumsfönster på gaveln, där jag bodde mina första år. Foto BLM arkiv

Författaren till denna berättelse, några år gammal med grannens lilla flicka i handen. Prydligt uppställda framför blomrabatten inne på 13:ns gård Foto Författarens arkiv

Grannhuset mitt emot, här bodde två familjer. I Bakgrunden skimtar våra utedass. Foto BLM arkiv

En annorlunda arkitektur med en utvändigt trappa upp till bostaden på övervåningen. Foto BLM arkiv

årstiden kunde bli till rimfrost längs med tapeterna. På gården stod svinmatskärlen uppställda och där kunde man ibland finna små vita maskar i mängder, så kallade "pollingar". Närmaste grannar var två familjer som bodde i det andra gårdshuset, som för övrigt hade en något märklig konstruktion med en utvändigt trappa upp till andra våningen.

*"Bladwalls hörna", Västra Prinsgatan - Arkelimästaregatan. Butiken fanns kvar fram till 60-talet, då denna bild är tagen.
Foto BLM arkiv*

Så här ser samma hörnhus ut idag, med husen längs med Arkelimästaregatan. Foto Rolf Andersson

Kvartersbutikerna

Den tid min berättelse omfattar, och fram till 1960-talet, så fanns det gott om små butiker i praktiskt taget varje kvarter. Våra närliggande butiker var Karl Lundqvists charkuteriaffär, strax om hörnet på Konstapelsgatan, och tvärs över gatan, Västra Prinsgatan 10, hade Lisa och Ada sin lilla mjölkbutik. Bladwalls speci- och diversehandel låg ett kvarter bort, i hörnet av Arkelimästaregatan, och där kunde man förse sig med det mesta av dagligvaror men också många andra artiklar, som exempelvis två små ljusstakar som min mamma fortfarande har bevarade sedan början på 40-talet. Ett kvarter bort, vid Hantverkaregatan, låg också det omtyckta

*Västra Prinsgatan, mot väster sett från Konstapelsgatan strax före rivningen.
Foto BLM arkiv*

konditori Continental, med sina bakverk i fönstret som säkert utgjorde en stark lockelse på oss barn.

Bostadssanering i Karlskrona – 1950- och 60-tal

Den bostadssociala utredning som den dåvarande socialdemokratiska regeringen tillsatte i mitten på 1930-talet konstaterade att, av 14 undersökta städer hade Karlskrona den största förekomsten av dåliga, och minsta förekomsten av goda bostäder. Kraftåtgärder måste således omgående vidtas av stadens styrande, för att snabbt åtgärda bostadsnöden och de sanitära missförhållandena. De bostäder som framförallt omfattades av kritiken var belägna inom Trossö, där flera fastigheter var i ett miserabelt skick. För att minska bostadsbristen och också möjliggöra en sanering av befintliga hus, så tillskapades den nya stadsdelen Galgamarken i början av 1940-talet, och därefter följde också, under 50 – 60-talen, byggnationen av moderna bostäder inom Marieberg, Gullaberg och Kungsmarken. Konsekvenserna blev därmed en utflyttning från Trossö till de nya bostadsområdena, och många fastigheter tömdes på hyresgäster, och så förblev det under många år, alltmedan förfallet av dom gamla kåkarna fortsatte. Men att tömma stadens centrala delar på bosatt befolkning

Vy mot Konstapelsgatan, med Västra Prinsgatan 13 i förgrunden. Bilden är tagen i början av 60-talet och då är det glasmästare Malmsjö, som här bedriver sin verksamhet och är ägare till samliga fastigheter. Foto BLM arkiv

var naturligtvis ingen önskad utveckling och, för att vända den negativa trenden, så måste det frigöras tomtmark på Trossö, för att därmed också kunna bygga nya moderna, och efterfrågade, bostäder i centrum.

Visst kan man ha många synpunkter på grävskopornas hårda framfart, och den omfattande rivningen av hus på Trossö under 1950- och inte minst under 60-talet, och även på ett och annat som skett senare. En del av det som revs borde, enligt många

Den här fastigheten vid Västra Prinsgatan 13-15 ska rivas före 31 september och ersättas med ett bostadshus om 16 lägenheter.

KARLSKRONA RIVER — OCH BYGGER NYTT

Många gamla karlskrona-fastigheter har fått skada av förgångens den senaste tiden. Och det blir snart efter. Närmast är fastigheten Västra Prinsgatan 13-15 utställt. Före den 31 september ska glasmästare Arne Malmsjö skapa nybyggnaden av sju bostadshus med 16 lägenheter.

De nya fastigheterna ska byggas på 11 400 kvadratmeter, om 1,2 och 10 rumssvitar.

— Vi gör som synes med äldre bostadshus, konstaterar fastighetsförvaltare Sven Bergbom.

På Skomakergatan planeras två projekt. I kvartieren Västerdrottningen ska byggas fem nya hus, och i kvartieren Österdrottningen ska påbörjas byggandet av två nya hus.

Fastigheter som villgas stål. Man väntar på stålbyggnad.

Byggnadsdirektör Valter Liljeström kommer snart med ett stort byggprogram. Vid Skomakergatan, Skomakergatan och Västra Prinsgatan kommer det att byggas flera bostadshus. De tre byggnader som nämns med stålbyggnad.

Stadens egen stiftelse, Marinkans, som väntar på byggandet av 16 lägenheter på Valdgatan, blir utlysningsobjekt i år. Hittills har stiftelsen varit inaktiv.

Västra Prinsgatan 13-15 ska byggas på ett utrymme. Men där är inget av bostadshus fastställt ännu.

— Med tanke på dessa nybyggnader och de 172 lägenheter som tillkommer genom rivning, utsparas på Skomakergatan måste man skapa ett byggprogram för gator i Karlskrona, säger fastighetsförvaltare Bergbom.

"Karlskrona river och bygger nytt" kunde man läsa i BLT 5 augusti 1965

Här rivningen i full gång 1965, och på Konstapelsgatans backe väntar fastigheten med Karl Lundqvists charkuteri på grävskoporna. Foto BLM arkiv

mening, bevarats till eftervärlden. Men i det flesta fallen var säkert en rivning av de gamla förfallna kåkarna nödvändig för Trossös positiva utveckling.

Epilog

Visst vill man gärna söka en idyll bakom dom gamla träkåkarnas fasader, men den var säkert svår att finna för dom som upplevde den tiden. Men det fanns en närhet och hjälpsamhet familjerna emellan, som kanske till stor del gått förlorad i dagens moderna boenden. Man kan avslutningsvis fråga sig hur Trossö och centrum utvecklats, om inte så många moderna flerfamiljshus tillskapats under den tid, då grävskoporna drog fram genom staden och skördade fler ”offer” än vad den stora stadsbranden lyckades med?

Kanske borde vi någon gång, i all kritik över det som försvunnit ur stadsmiljön,

*Så här blev det efter nybebyggelsen, och med hundratals fler bostäder i kvarteret.
Foto Rolf Andersson*

också skänka stadens dåvarande beslutsfattare en tacksamhetens tanke, för deras bevarande och utveckling av Trossö som levande stadskärna.

Det var en gång en gube, som bodde på en kyrktrapp

Av Örjan Petersson (Redaktörens son)

De flesta av oss har väl någon gång i livet skrattat åt hur Martin Ljung gång på gång blir rättad av Hasse Alfredsson när han drar storyn som inleds med frasen ”Det var en gång en liten gube som bodde i en lådda med sina drängar bådda”. Rätt skall ju som bekant vara rätt när det gäller historier om gubar, och som Hasse så flitigt påpekar så heter det GUBBE, LÅDA och BÅDA.

Jag misstänker att de flesta karlskroniter skulle bli lika frustrerade som Hasse Alfredsson om jag med Martin Ljungs envishet gör gällande att gubben Rosenbom är dryga metern hög och finns att beskåda utanför ”Sverigetorpet” på Milwaukee Public Museum i staden Milwaukee, delstaten Wisconsin, USA. Ändå är det alldeles sant.

Milwaukee som för de flesta är mest känd som mc tillverkaren Harley Davidsons

hemstad ligger vackert beläget vid den gigantiska insjön Lake Michigan. Spåren efter tysk invandring är tydliga då bryggerinäringen fortfarande lever stark, mest känt är Millerbryggeriet men även mindre bryggerier återfinns i regionen.

Som permanent utställning på Milwaukees museum hittar vi stadens ursprung från tidiga indianbosättningar till en ”stugby” där varje invandrad nationalitet hade sin egen stuga. En stuga som naturligtvis var dekorerad och möblerad på ett för hemlandet typiskt, eller om man så hellre önskar stereotyp, sätt. Holländsk stuga med tulpaner i kruka och träskor i farstun. Rysk stuga med rödbetor i köket, ett björnskinn på sängen

och babusjkadockor på finhyllan. Och i vår svenska stuga återfinner vi naturligtvis en dalahäst, midsommarstång, trasmatta samt ett kungaporträtt föreställande Oscar II hängande vid sidan av Moraklockan som har en identiskt kurbitsmålad brudkista vid sin sida...

Mer förvånande är den för Sverige så ”typiska” gubbe som står utanför stugan. Dryga metern hög och med en tavla i handen tigger han besökaren om en slant.

I beg you kindly to drop a coin. But before you do lift up my hat.

Den guide som för dagen befinner sig i salen har inget att berätta om storn bakom gubben men uppskattar min berättelse om vår egen gubbe därhemma. Självklart så kunde jag säkert ha fått svar på hur Rosenbomkopian hamnat i Milwaukee genom att maila museichefen. Men eftersom de flesta historier tjänar på ett visst mått av mystik har jag låtit bli. Nu är det upp till var och en att fundera över huruvida man låtit sig inspireras av Selma Lagerlöfs bok om Nils Holgersson när man skapat den svenska stugan. Eller om någon immigrant från Karlskrona plötsligt har drabbats av hemlängtan och täljt sig en egen gubbe som sedan donerats till utställningen. För det kan väl ändå inte vara så att vi Karlskronagubbar är det mest stilfulla vi har här i landet. Nej en sådan tanke ”gaur ju auldrig”, inte ens i Amerika

Foto Örjan Petersson

Pottholmen.

Vid Pottmakareviken bodde tidigt i stadens historia garvare som hade tillgång till strömmande vatten innan utfyllningen kom till, som bildade Hoglands park. Här hade också nattmannen sitt boställe. Hans uppgift var att tömma stadens latringropar vilket på grund av odören skedde nattetid varför han erhållit denna titel. Viken som fanns kvar, vid nuvarande järnvägstorget, kom att kallas fattighusviken, då fattighuset, Strandgården, på Pottholmen uppfördes.

Pottholmen och Strandgården saknas i de stadsdelsdokumentationer jag samlat i medlemsbladet. Det glädjer mig, att nu låta Sonja Arlehall dela med sig av sina minnen från Strandgården, innan verksamheten upphörde här.

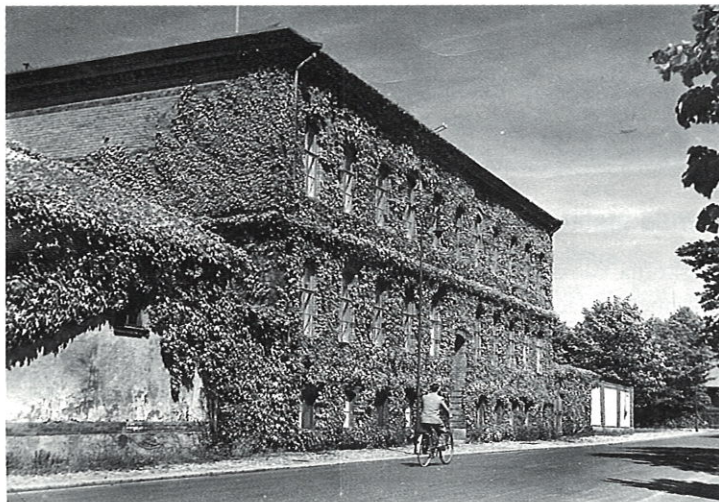
Till grund för nedanstående berättelse ligger Sonja Arlehalls originalmanuskript, som tillsammans med några få av bilderna, ingått i ett minneshäfte om Strandgården. Föreningen har fått hennes tillstånd bearbeta och använda materialet för medlemsbladet.

Jag har själv lyckliga och glada minnen från den del av området, och de byggnader som återstår. Några år på 70- 80-talet, hade målarklubben Carolus Rex, där jag var ordförande, sin föreningslokal i en, av de då för övrigt tomma byggnaderna, här. Det var en tid fylld av säreget varm kamratskap, konstnärskap, gemenskap utan samhällsklass- eller generationsgränser och med sann livsglädje. De åren bevarar jag mycket nära mitt hjärta.

Redaktören

Strandgårdsminnen 1951-1952.

av Sonja Arlehall

Den manliga vårdavdelningen mot järnvägstorget, i dag använd för PRO verksamhet.

I april 1951 började jag arbeta som semestervikarie på Strandgården i Karlskrona. Jag hade då tankar på att bli sjuksköterska. Husmor för strandgården var diakonissan Maria Jeppson och jag arbetade direkt under henne, som s.k. husmors biträde. Min tjänstgöring på förmiddagen gjordes på den manliga vårdavdelningen, ”Gubbbuset” i byggnaden mot Järnvägstorget. På eftermiddagen på den kvinnliga avdelningen, ”Gummbuset”.

På ”gubbavdelningen”, övre våningen, fanns flera stora sovsalar med runt 6 st. bäddar i varje sal. Ett stort tvättrum med marmordisk längs långsidorna. I marmordisken fanns små tvätthoar.

Endast kallvatten tillhandahölls. Utanför i korridoren fanns en liten toalett, där pensionärerna varje morgon fick tömma sina ”pottor” och ”kisseflaskor”. Stanken var sommartid ganska hemsk.

I byggnadens nedre våning låg Karlskrona socialkontor, med syssloman Dahl som chef. På denna avdelning fanns också ett par dubbelrum för pensionärer samt en toalett. I källaren fanns ett skrädveri med en deltidsanställd skraddare samt ett skomakeri. Skomakare var en patient från strandgårdens SS avdelning- sinnesjukavdelning. Skomakeriet var därför endast öppet när skomakarens hälsa var något så när stabil. På gaveln av denna byggnad fanns en tjänstebostad. Där bodde familjen Bark.

Kokhuset

Den intilliggande byggnaden kallades allmänt för ”Kokhuset”. Här fanns köket där all mat till hela anläggningen lagades. Köksföreståndaren hette Karin Olsson. Personal matsalarna var två, en för diakonissorna, en för biträdena och den övriga personalen. Här fanns också ett par rum för manliga pensionärer i en före detta lägenhet, samt en lägenhet, där maskinist Hult bodde.

I källaravdelningen fanns en tvättrinrättning med två anställda. Här tvättades all tvätt till hela Strandgården. I källaren låg också badavdelningen där pensionärerna hade möjlighet att vissa dagar få ett bad. I källarens gavelrum fanns pannrum där maskinist Hult och Pettersson arbetade.

I ett hus med utsikt över fjärden låg sjukavdelningarna.

Sjuksköterskorna var utbildade på Ersta diakoniansstalt och bar de speciella diakonissuniformerna. De intagna hade också speciella sjukkläder. De manliga patienterna bar grå bomullskostymer. Syster Karin hette diakonissan som ansvarade för medicin och dylikt på avdelningarna. Den ansvarige läkaren för Strandgårdens samtliga avdelningar var doktor Hallengren.

Framför den manliga vårdavdelningen in mot gården, låg en tvåvåningsbyggnad. Längs ena långsidan fanns ett högt plank omkring en rastgård. Detta var Strandgår-

Sjukavdelningen.

Syster Karin med några patienter.

dens mentalavdelning.

Avdelningen benämndes då "SS", vilket stod för sinnesjukavdelning. Det var en så kallat sluten avdelning. Ibland kunde vi från "Gubbhustets" andra våning se ned på rastgården där patienterna oroligt vandrade fram och tillbaka i timmar, på den lilla yta, som utgjorde rastgården.

Längst ner i Strandgårdens park låg en kvinnoavdelning. Bakom denna byggade låg ett bårhus samt ett skyddsrum. Parken runtomkring var mycket vacker. Trädgårdarbetet sköttes av de intagna som hade en blygsam ersättning för jobbet. Här fanns några vackra syrenbersåer och många prydnadsbuskar, en del fruktträd samt på våren massor av lökväxter.

Kvinnoavdelningen

"Gummuhuset", låg i en gul reveterad byggnad. Här bodde husmor, Maria Jeppson, i

en liten enrumslägenhet. Det fanns på nedre botten också ett personalrum, en sysal, förråd, matsal och ett litet kök för kaffekokning. Bakom matsalen fanns ett avskilt rum. Vid denna tiden bodde här en kvinnlig pensionär. Det berättades att rummet förr hade använts som förlösningrum för ogifta mödrar, som varit tvugna använda sig av fattigvården för hjälp.

Mödrar och barn blev då inhysta på Strandgården - 1951 fanns det för övrigt en kvinna som själv var född på Strandgården och som också fött en pojke där. Sonen som nu var vuxen, vistades på ett hem i Karlshamn. Han var hennes stolthet och kom då och då för att hälsa på sin mor. Maria Jeppson hade varit en stor hjälp för att hålla kontakten dem emellan.

Syster Maria i sin lägenhet.

I sysalen arbetade två sömmerskor, men också två biträden som hjälpte till när de hade tid över. Här syddes klänningar, förkläden, skjortor, gardiner och allt annat som behövdes inom Strandgården.

På våning två fanns flera stora sovsalar med 4 - 6 bäddar och en kakelugn i varje sal. Varje gumma hade förutom sängen ett nattygsbord med plats för nattkärl och en liten låda för kam, börs och liknande småsaker. Vid sängen stod också en pinnstol. En låda i en byrå disponerades även. Några garderober fanns inte på salarna. På mitten av varje sal stod ett större bord, samt vid fönstren, intill byråerna, ett par korgstolar. På varje bord fanns blommor, gjorda av crepepapper. Under den kalla årstiden eldades det i kakelugnarna. På golvet låg en röd s.k. kokosmatta. Varje

kväll efter kvällsmaten skulle den rullas ihop.

Under natten och morgonen blev nämligen trafiken med nattkärnen till och från toaletten, som låg längst ner i korridoren stor. Mattan fick inte fläckas ned. Korridoren användes även som gemensamt samlingsrum vid julkaffe, underhållning och liknande tillställningar.

"Pastorn" Arne Randolphsson med "Hasslö Emma", fröken Wilhelmsson och Ellen Häger. Bilden är tagen vid Luciakaffet 1951. Då kom stadens Lucia och drack kaffe med pensionärerna.

Gunborg Sjökvist serverar kaffet. I bakgrunden kvinnliga vårdavdelningens enda radioapparat.

Längst ner i korridoren fanns ett tvättrum med ett par toaletter och ett badkar. Förråd fanns också här, bland annat för underkläder och handdukar. Ungefär på mitten av korridoren fanns ett mindre dagrum, och här stod avdelningens enda radio. På vardagarna skulle den vara avstängd klockan 19.30. På lördagskvällen fick den vara på längre om någon ansvarade för att den stängdes av. Vid 19.30 tiden låg faktiskt de flesta gamla till sängs. På denna våning fanns också ett mindre rum som

användes om någon blev akut sjuk.

På tredje våningen fanns, förutom förråd, sex enkelrum för biträden. Rummen var trivsamma och trevligt möblerade.

I augusti månad 1951 började jag tjänstgöra på kvinnliga avdelningen och då flyttade jag in i ett av dessa rum. På varje kortsida av byggnaden fanns en trappa mellan våningarna.

Ytterdörren låstes klockan 22.00.

Kyrkobyggnaden

Längst till vänster kyrkobyggnaden.

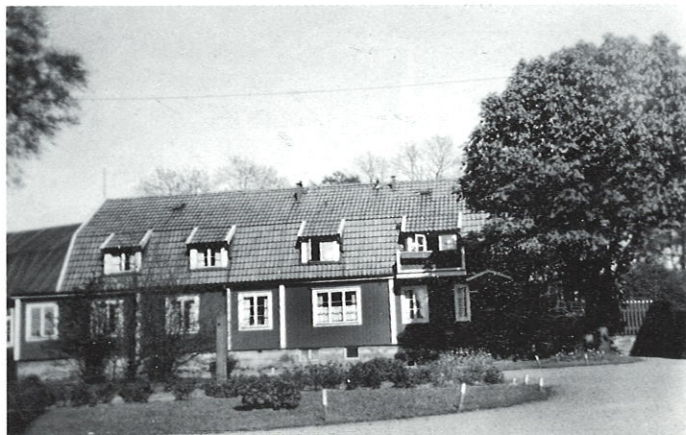
Mellan huset för den kvinnliga vårdavdelningen och porten till strandgårdsområdet låg en lång, röd träbyggnad. I den norra delen av byggnaden fanns en kyrksal som var mycket vacker. Här fanns altare och vackra kyrkbänkar i trä. Vid de större helgerna hölls gudstjänsterna här.

I den södra delen av huset fanns lägenheter och rum för diakonissorna. Själva portbyggnaden innehöll också en liten bostad. Maskinist Pettersson bodde där en kort tid och blev därmed den siste som bodde i portvaktbostaden. Porten låstes alla kvällar kl. 22.00.

Julgudstjänst i kyrksalen hållen av pastor A. Randolphs-son.

Diakonissornas bostäder.

Matgubbarna

Eftersom min huvudsakliga tjänstgöring var förlagd på den kvinnliga vårdavdelningen har jag flest minnen därifrån.

Alla måltider serverades på nedre botten i byggnaden. All mat bars eller kördes hit från kökhuset. Det var två manliga som skötte detta. De var lite yngre och bodde på Strandgården på grund av sina alkoholproblem. De levererade trälådor som innehöll rostfria kantiner med mat. Ibland användes en liten dragkärra till lådorna. "Matgubbarna" fick på fredagseftermiddagen ut sin betalning för veckans arbete, varför det på fredagskvällen och lördagarna väldigt ofta blev osäkert med matleveranserna. "Gubbarna" gick nämligen direkt ut på stan och omsatte pengarna i dricka. Matlådorna fick vi hämta själva. Eftermiddagens kaffekokning på avdelningen sköttes av två kvinnliga pensionärer, Ellen Häger och "Hasslö Emma". Även de hade en liten ersättning för sitt jobb. De tog sin arbetsuppgift med största allvar. "Gud nåde" det biträde som satte sin fot i det lilla kaffeköket medan de höll på med sitt arbete.

Frukosten bestod oftast av välling, smörgås med något pålägg samt kaffe. Middagen serverades vid 12-tiden. På eftermiddagen serverades kaffet vid 14.30-tiden och kvällsmaten vid 17-tiden. Den senare bestod oftast av gröt och smörgås, samt någon kväll av choklad, inlagd sill, ägg och smörgås. Något kvällskaffe serverades inte, men Ellen Häger åtog sig ofta att koka kaffe om någon hade egna bönor. På den kvinnliga vårdavdelningen fanns det då i början av 1950-talet välkända gamla Karlskronabor, t.ex. "dubbla sjuan", mamma till "Wille P", även han en känd Karlskronaprofil.

Fru Pettersson, "Dubbla sjuan", P-Willes mamma, är den lilla gumman, nr 2 från vänster, som tittar bakåt. Bilden är tagen vid julkaffet 1951.

Sitt extranamn ”dubbla sjuan” hade fru Pettersson fått när hon som ung arbetade på Tobaksfabriken och där erhållit anställningsnummer 77. Fru Pettersson var en liten, stillsam, prydlig gumma, som man förstod hade slitit hårt, för sitt och sina barns uppehälle. Andra kända strandgårdsbor var ”Lilla Gertrud”, ”Hasslö Emma” och Ellen Häger.

Ibland bjöds det på underhållning. Då dukades det ofta långbord i korridoren på andra våningen, för att både manliga och kvinnliga pensionärer skulle få plats. Bland annat kom Acke Pettersson med pianoackompanjator. Hans besök var särskilt uppskattade. Musik och sånggrupper från olika frikyrkor besökte också Strandgården, besök som var efterlängtrade av många

Acke Pettersson med Arne Elmkvist vid pianot, samt ”Lilla Gertrud”.

Vid underhållningen bjöds det på kaffe.

Syster Maria tillsammans med Ellen Gustavsson som bott hela sitt liv på Strandgården.

Flytten till Ekliden

Sommaren 1952 var Ekliden inflyttningsklart. Det var med blandade känslor pensionärerna plockade ihop sina få ägodelar för flyttning. För de flesta var vetskapen om att få eget rum det viktigaste, men det fanns också några som vägrade in i det sista att plocka ihop sina tillhörigheter. De hade bott i stan hela sitt liv och ville inte flytta ut på landet.

Med lite ”övertalningsteknik” från syster Maria Jeppson kom även de i taxi några dagar senare och därmed stod hela strandgårdsanläggningen tom.

Del 4 av Karl Almljungs följetong om ungdomsåren MINA SKOL- OCH SPRINGPOJKSMINNEN FRÅN KARLSKRONA 1927 – 1937.

CHAPMANSKOLAN även kallad MÖLJEN

I slutet av 20-talet och början av 30-talet delade jag ut tidningen ”Sydöstran till prenumeranter. (Då var den en eftermiddagstidning.) Jag tog en promenad runt mitt

gamla distrikt, kvarteren Borgmästaren, V. Prinsgatan och Skomakaregatan.

På en del ställen var gator och kvarter omärande. De flesta småhusen med sina pittoreska små täppor med uthus, dass och gårdspumpar var försvunna. De hade fått lämna plats åt folks krav på högre bostadsstandard. Den gamla småskolan vid Chapmansplan "Möljen" syntes ej till. Halva gårdsplanen var bebyggd av en trevlig huslänga. Jag gick runt hörnet till Dockegatan. Skolan verkade inklämd, och var ombyggd till bostadslägenheter, skonad från grävskopan. Skolan Möljen hette officiellt Chapmanskolan när Karlskrona högre allmänna läroverk omorganiserades. Då belutades att den nya skolan skulle döpas till Chapmanskolan varvid det uppstod historisk förvirring.

Min äldsta syster som redan slutat skolan var med mig när jag skrevs in i skolan. Vi var nio syskon så mamma kunde inte själv följa med mig. Jag gick där åren 1927 – 1928 i Möljen. Klasserna benämndes A och B skämtsamt kallade kamraterna varandra för A-pinnar och B-pinnar. Jag minns namnet på några av lärarinnorna, Maja Böckert, Karin Ahlfors, Vanda och Olga Olsson, systrarna Märta och Gertrud Sahlström och Inez Nyman som blev min lärarinna. A-klassarna gick på eftermiddagarna och B-klassarna på förmiddagarna. Alla eleverna bar huvudbonader. De flesta pojkarna bar svarta satinmössor med styva pappskärmar. Flickorna bar hattar i olika modeller och en del hade flåtor och hårbånd.

Jag bodde längst ut i det s.k. "Radhuset" på Saltö, en tvåvåningsslänga med 16 enrumslägenheter. Min skolväg var längst. Nere vid Saltöbron kom flera elever från "Kronans" och Trossöbolagets" stora stenhus. Flickor och pojkar gick åtskilda.

En del elever hade skolväska som de bar vid sidan men de flesta bar skolböckerna under armen. När det blåste hukade vi oss under den murade kanten på vår väg över "Saltöbron". Någon trafikfara fanns knappast. **Magnussons** nystartade busslinje, var den enda biltrafiken. **Lindwalls** v-formade hästskjutsar som fraktade stenbumlingar från vägbyggen, samt **Renhållningsverkets** hästforor som skramlade med sina svinmat- och latrinkärl var de enda fordon vi mötte.

När det var soligt och varmt gick vi som hade trätofflor kippi = utan strumpor. På vintern däremot, när snön var mill, fastnade den under tofflorna. Vi halkade och höll på att vricka fötterna. Vi slog "skinn" ibland med tofflorna mot fotknölna. Då blev det sårurvor som fastnade i strumporna. Innan vi gick in i skolhuset, sparkade vi tofflorna i väggen så snöklumparna släppte. I korridoren fick vi ställa träskorna i en skohylla och komma in i salen i strumpsockorna.

Det pratades om att bygga en skola på **Saltö**. Det skulle vara skönt att slippa gå den långa vägen till **Möljen**. En skola på **Saltö** blev verklighet först **20 år** senare 1948. Korridoren i vår skola värmdes med en gaskamin som brann med små blå lågor. I skolsalarna fanns det kakelugnar som skolvaktmästaren hade satt fyr i innan lektionerna började. Fröken lade på vedträ om det behövdes. Våra bänkar

var dubbla och en pojke och en flicka placerades tillsammans allt efter klädsel och föräldrarnas rang. (Placeringen var troligen påverkan av föräldrarna). Jag tyckte om fröken, trots hennes kategoriplacering. Hon sjöng bra och lärde oss många roliga barnvisor och psalmer jag aldrig glömmer. T.ex. Mor Anna i Bo, Borgmästar Munte, Anna-Lisa Bäck, Tuttan och Ingeborg, Moster Lotta, med flera visor som aldrig går ur skallen på mig. De visorna har jag sjungit för mina barn och barnbarn.

I skolan läste vi **Anna Maria Roos**´ böcker. I A-klassen lästes **Sörgården** och i B-klassen lästes **Önnemo by** som hemläsövning. I skolan läste vi en del timmar Önnemo folk. Den boken fick aldrig lånas hem. Vi var den sista årskullen som läste dessa böcker. Böckerna var inte längre relevanta med den förändring som skett i samhället. En skrivövningsbok hade vi med roliga övningsstycken såsom ”Olle fick en trähäst”, ”Uno är stor nu” och ”Rickard fick en bygglåda” med flera.

När vi började i klass A fick vi av Sparbanken var sin bankbok med 5:- kronor insatta som grundkapital samt en liten anteckningsbok. I den skulle fröken skriva in när vi lade någon slant i den gemensamma klassbössan. I slutet av terminen fick fröken våra bankböcker för att gå till banken med pengarna och få dem insatta. Det blev några kronor, en del barn hade mer och andra inga alls. På den tiden hade bankkassörskan tid att räkna småpengar. Ibland fick vi elever en tidning från banken, den hette **Lyckoslanten**. I den fanns en serie med en ljushårig flicka som hade flätor och som hette ”Spara” och en med mörkt stripigt hår som kallades för ”Slösa”. Det var dålig psykologi, ren diskriminering av mörkhåriga flickor som väl också kunde vara sparsamma.

Olika skol- och rastaktiviteter och andra händelser.

Tre olika tidningar fanns som fröken tog upp prenumeration på. ”Folkskolans barn-tidning” och ”Sveriges vår” och ytterligare en som jag inte minns titeln på. Själv prenumererade jag på ”Sveriges vår”. Fröken sålde tandborstar också till ett pris av 25 öre stycket.

På gården var ett stort skjul som vi kunde söka skydd under om det blåste eller regnade någon rast. I ena änden var en vedstapel med ved till kakelugnarna. Vi brukade bygga kojor där men vaktmästaren rev dem och skällde på oss. Tre dass fanns, ett för flickorna, ett för pojkarna och ett för lärarinnorna. Pojkarna hade en liten extra kur. Det fanns också en vanlig gårdspump som vi kunde böja oss under och dricka oss otörstiga. På rasterna lekte vi pojkar datten, tekade med knappar, spelade Tripp Trapp Trull med stenar och småpinnar placerade i rutor som vi ritat i sanden. Flickorna hystade boll mot husväggen, hoppade rep, bytte bokmärken och hoppade hage. Den fröken som hade tillsyn på rasterna promenerade med 4-5 flickor i armkrok över skolgården. När hon vände vid bortre planket fick flickorna i periferin ta en språngmarsch för att hänga med. Där fanns en stor handringklocka som cirku-

En klasssparbössa, där upp till trettio elever hade var sitt fack att spara i. Att lära sig spara så här var vanligt långt in på 50-talet. Foto Göran Mårtensson

lerade mellan klasserna. En vecka i taget svarade klasserna för ringningen. Vi fick ringa ut och in en gång var, bära klockan på rasten och ringa in när fröken såg på sin klocka och gav tecken.

Vårt klassrum låg på övre våningen, genom fönstren kunde vi urskilja när varvsarbetarna byggde och reparerade pansarbåtar i dockorna vid **Mastkranen**. Det hördes ett fasligt knarrande och bankande. När det var strejk på varvet 1928, fick vi stå vid fönstren och se när varvsarbetarna tågade förbi längs varvsmuren med musik, fanor och banér sjungande "Arbetets söner".

På rit-timmen var det en gång färgläggningstävling. Det var propaganda för "Karlskronatraktens mejeriförening". Vi fick ett ritpapper med ett förtryck av en "Mjölpojke" och en "Kaffepojke". De skulle färgläggas efter egen fantasi. Första pris var 10 liter mjölk, andra pris var 5 liter mjölk och tredje pris en ½ kilo smör. Jag fick andra pris, ett presentkort på 5 liter mjölk, att hämta i en affär ute på Saltö. Mamma blev glad och jag hämtade i vår mjölkspann en liter i fem dagar. All mjölk såldes i lösvikt på den tiden.

Arnold, som gick i en B-klass, hade en syster som började i en A-klass. Hans fröken frågade vad hans syster hette? Syster svarade Arnold. Ja, vad heter då din syster? Syster svarade Arnold igen. Fröken tog tag i hans arm och skakade (riste) honom, kan du inte säga vad hon heter? Pojken började gråta, hans lärarinna gick in till systemns fröken och berättade om hans egendomliga beteende. Systemns fröken talade om att Arnolds syster var döpt till just Syster. Tablå! – Det låter som en

anekdot men är en sann historia. En annan historia, men en tragisk sådan. Som jag minns ifrån den tiden handlade om Sune som gick i parallellklassen. Hans far blev ihjälsparkad utav en häst som han skulle hjälpa till att sko om. Sunes far arbetade i Karlssons smedja på Arklimästaregatan.

När vi hade ritövningar gick fröken runt och såg på våra teckningar. Till mig sa hon – det var några hemska sorgkanter du har! Nästa dag slog hon mig på fingrarna och sa: ”Har du inte tagit bort dem än?” Jag begrep inte vad hon menade med ordet sorgkanter. Att det betydde smuts under naglarna kunde jag aldrig gissa. Det var kanske inte alltid så noga med tvättningen. Ett handfat på en stol i köket, ett par eller tre ungar som stod i kö och väntade på sin tur.

På söndagsmornarna tog mamma oss i nacken och såg till att hals och öron blev rena under skrik från minstingen. Sedan blev det kamning med finkam. Pappa hade en handklippmaskin och vi pojkar blev alltid stubbade för att minska risken att draga hem huvudlöss. På slöjdtimmarna fick vi lära oss stoppa strumpor på en taggad pappskiva. Det blev som en liten matta med frans. Vi fick sy två dukar med korsstyg. Någon träslöjd fick vi aldrig pröva på.

Vid advent fick vi ta´med oss en halv potatis och ett julgransljus till skolan. Fröken hjälpte oss att göra håll i potatisen så att ljuset passade där. Potatisen kläddes vi med kräppat papper som blev till ett krus runt ljuset. Det var snyggt och prydligt på bänken. Vi fick aldrig tända ljuset. Vi salade = samlade ihop 5 öre var, så det blev 75 öre tillsammans. De två största pojkarna fick följa med fröken till **Ristorgsbacken** och köpa julgranen. En konfekt var gjorde vi av olikfärgat kräpp-papper och inuti den la´ vi en sockerbit. I ändarna på papperet klippte vi fransar som vi krusade. När konfekterna var klara hängde vi dem i granen. Några av flickorna i klassen lånade glitter hemifrån för att pryda granen med. För 25 öre per elev ombesörjde fröken en gottepåse till oss var. Var sin insvept julklapp hade vi med oss till skolan, och en pojke utklädd till tomte fick dela ut dem efter det att vi skakat om säcken ordentligt.

När snön låg fick vi kälkbackelov. Vi åkte på Skomakaregatan. De som ägde kälkar tog med sig dem. Fröken stod nederst i backen ifall något fordon skulle komma. Bilar fanns knappast på den tiden. Det fick plats två på varje kälke. De busigaste kastade snöbollar på kälkåkarna, eftersom alla inte kunde få plats att åka på en gång.

HÄLSOKONTROLL

När vi skulle ha gymnastik i B-klassen fick vi marschera till Amiralitetskolan. I den gymnastiksalen fanns bockar och ribbstolar. På gården som tillhörde Amiralitetskolan växte ett högt valnötsträd. Det sågades ner till alla pojkars besvikelse. Trädet tog kanske för stor plats på den lilla skolgården och så skräpade det ner så på hösten

Svenska flaggans dag vykort Göran Mårtenssons arkiv

med alla sina fällda löv.

I huset på övre skolgården fanns doktors- och tandläkarmottagningarna. Dem besökte vi en gång varje termin. Tandläkaren, som på den tiden var många barns skräck, hette Strelnert. Det hände att barn sprang ifrån mottagningen på Stortorget.

Doktorn hette Molander och till honom gick eleverna gärna. En mamma ville ha sin pojke på en skollovskoloni och gick till Molander med sin vädjan. Ni bor på Saltö konstaterade doktorn. Barn som bor på Saltö behöver inte vara på någon koloni, sa skolläkaren. Själv hade jag ofta öronsprång. Då fick jag ett recept av doktorn på acetylsalisypulver. Det gjorde apotekarbiträdets iordning medan jag väntade. Pulvret sveptes in i små egendomliga kuvert. Man hade ännu inte uppfunnit Albyl och Magnecyl i tablettform.

En gång fick vi marschera till Rosenfeldtskolan för att i deras naturkunnighetssal se färgbilder som berättade sagan av Elsa Beskow om "Putte i blåbärsskogen".

HELGDAGAR ATT FIRA

På "Flaggans dag", vår nationaldag, hissades skolflaggan. Alla skolelever tillsammans med lärarna marscherade till Stortorget där det hölls tal och Flottans musikkår spelade, medan alla de olika militära förbanden marscherade fram och ställde upp.

Till jul var vi några elever som fick kläder av "Sällskapet Jultomtarna". Vi fick gå

*Ångbåten Axel har just lämnat Nättrabyhamn och passerar strax Havgårdens och Moses .
Vykort Göran Mårtenssons arkiv*

hem till pensionerade lärarinnan, Anna Svensson, (en butter dam), i hennes bostad och prova ut nya kläder. Jag fick en grå kostym och ett par så kallade "Schweizerkängor". Det var skönt att slippa gå i mina trätofflor när det låg snö. Sällskapet Jul-tomtarna bjöd också på julfest i Rosenfeldtskolans gymnastiksal med spex, julbock och tomtar som delade ut påsar med julgott i.

UTFÄRDEN TILL NÄTTRABY

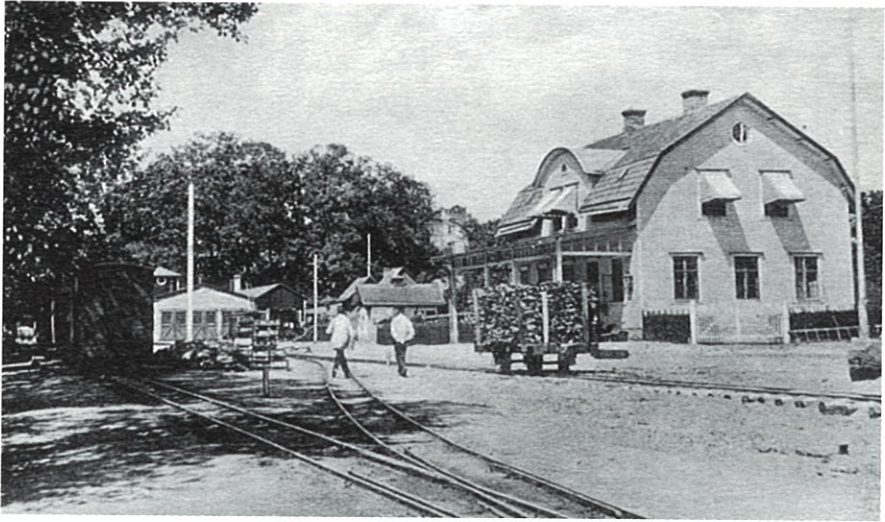
Innan skolavslutningen i B-klassen var vi ett par klasser som företog en utfärd till Nättraby. Vi skulle se "Moses" som fröken hade berättat om i kristendomen. Moses stod på en sten ute i ån med stentavla och stav i händerna. Statyn var skuren i trä och var placerad utanför "Hafgårdens" som ägdes av Axel Lindwall. Klasserna fick marschera från skolan till Nättrabybryggan som låg vid Borgmästarefjärden. Vi klev genast ombord på ångbåten "Axel" vars avgång redan var signalerad. "Hopplandkalle" väntade på att få dra ombord landgången och kasta loss. När vi kommit ett stycke ut på Borgmästarefjärden kunde vi se reklamtexterna på de höga husgavlarna längs Hantverkaregatan. Där fanns reklam för choklad "Tag det rätta tag Clo etta" och Zenits margarin samt Kanolds choklad med flera. Vi lämnade **Stakholmen** bakom oss och på **Gåsaklippan** höll några män på att ordna med stora fisksumpar. Vid kruthuset på **Ljungskär** låg en av kronans båtar och lossade lådor. Alla kolonistugorna på **Brändaholm** lyste med sin röda färg och vita knutar. När vi kommit en bit bortom **Högaholm** var det en liten flicka som började gråta. Hon skulle stigit

Moses och Havgården. Skolklassen besökte Axel Edvard Lindvall, som var farbror till Carl E. Lindvall (se årsbok 1999 "Två Karlskronaföretag"). Obs ändringen av stavningen från enkel v till dubbel w. Axel E. Lindvall var bla riksdagsman och var med att starta "krösna-banan" Järnvägen mellan Nättraby och Alnaryd. Att Lindvall prydde väggarna med saker från "Egypten" är inte så konstigt. 1926 företog Lindvall en resa till Palestina som varade mellan den 15 januari och 12 mars. Hela resan finns beskriven i boken "Min Palestina-färd". En intressant bok som säkert går att låna från Karlskrona biblioteks Blekingesamling. Vykort Göran Mårtenssons arkiv.

av vid **Brändaholm**. Alla stugägarna på holmen åkte för 10 öre turen och barn i vuxens sällskap åkte gratis. Den lilla flickan hade stigit på båten i förhoppning att någon vuxen var med. När ingen vuxen löst biljett till **Brändaholm** angjorde inte skepparen öns brygga och därför började flickan gråta. Skepparen som var en snäll man vände båten och la till vid nämnda brygga så att den lilla flickan kunde hoppa i land. Det blåste friskt ute på **Dannemarksfjärden** så två små pojkar och en flicka blev sjösjuka och mådde illa så de kräktes.

Det blev bättre när vi kom förbi sundet mellan **Ramsö** och **Sjuhalla** där fjärden låg lugn. Utanför åmynningen såg vi en fyr blinka svagt, ett svanpar och en andhona med en kull ungar simmade vid vasskanten. På bryggan vid **Orrekulle** stod ett par pojkar och metade och vi vinkade åt dem. På bryggan vid **Wrängö** stod en dam som skulle möta en besökande man som steg iland där. Båten snirklade sig genom ån förbi långt utskjutande grenar. Många av skolbarnen hade under hela resan stått och beundrande tittat på maskinisten och hans arbete. Men nu passerade båten statyn av Moses och då rusade alla vi barn fram till båtfören. Samtidigt kom Hoppiland-Kalle till fören, därför att han skulle hoppa upp på bryggan vid Hafgård-

Järnvägsstationen Nättrabyhamn.. Från vykort Göran Mårtenssons arkiv

dens tilläggsplats och lägga tampen om pollaren. Det knakade ordentligt när båten drogs intill bryggan. Sedan fick vi barn flytta på oss så att Hoppiland-Kalle kunde lägga ut landgången.

På bryggan stod herr Lindwall och tog emot fröknarna och hälsade oss välkomna. Han var en stor kraftig karl med skägg. Han bjöd oss in i en stor sal där väggarna var prydda med tavlor med motiv av pyramider och kameler som han själv ridit på. Jag tror att motiven kom från Afrika och Egypten.

Utanföer var en liten park där vi fick sitta i solgasset och äta våra smörgåsar samt dricka vår saft. Plötsligt skrek en flicka till, hon såg en orm som var svart. Fröken förklarade att det var en ofarlig snok. Från vår plats såg vi, på en gren som hängde ut över ån, små fåglar som dök efter småfisk. Fåglarna skimrade så grant i underbara vackra färger i solskenet. En man talade om för oss att det var Kungsfiskaren som vi hade tur att få se. Det är en mycket sällsynt fågel i våra trakter.

På andra sidan ån stod järnvägsvagnar från ”**Krösabanen**” (Nättraby – Alnarvd – Älmeboda järnväg) lastade med ved och mjölkspänner. Vi besökte den gamla kyrkan som är från 1000-talet. Vi besökte också **Vittus Anderssons** grav. Vittus ägde **Trossön** som Karl XI lät anlägga vår stad **Carlscrona** på. Plötsligt ringde Hoppiland-Kalle i klockan och vi sprang till båten och gick ombord. Så drog man in landgången och lossade förtöjningen och vi var på väg tillbaka till stan. Omkring bron över ån var vattnet täckt med vackra näckrosor. När båtens propeller började arbeta sögs blommornas stänglar in i propellern som långa lianer. Hoppiland-Kalle fick hjälpa till med en stör för att svänga båten runt. Ån var nämligen ganska smal

där vid ändstationen. Under hemfärden var det dimma. Vi såg i alla fall att fyren på **Dragsö** blinkade, och snart såg vi Kruthuset skymta fram. Strax var vi framme vid ångbåtsbryggan och båten la´ till och vi gick iland. Fröken ville inte låta oss gå hem, utan vi fick marschera till skolan. Där räknade hon oss innan vi fick gå hem.

SKOLAVSLUTNING

Två dagar därefter var det examen och alla i klassen blev flyttade. En del föräldrar var med och lyssnade på oss. Fröken hade hjälpt oss att göra hål i våra teckningar, så vi kunde bunta ihop dem med sidenband. Våra dukar som vi broderat rullade vi in i papper. Därefter marscherade vi till runda kyrkan som egentligen heter Trefaldighetskyrkan. Prästen predikade och talade om den ljuva sommaren som vi hade framför oss. Sedan sjöng vi ”Den blomstertid nu kommer”. Våra föräldrar, som också varit i kyrkan, stod nu utanför och väntade på oss. Vi måste vara rädda om våra examenskläder.

Efter sommarlovet skulle vi börja i första folkskolan som sedermera ändrades till klass tre i den nya sjuåriga folkskolan.

HEM FRÅN MÖLJEN

Vi var fyra skolkamrater som hade sällskap hem från skolan. Vi gick genom **Oskuldsparken** till **Pumpabacken**, där bodde Göte och han försvann in i sin port. Vi andra gick genom tunneln under **Björkholmsbacken** genom en grändstump mellan backen och **Hantverkaregatan** förbi en frisörsalong till **Gasverksgatan**. Där låg en liten speceriaffär i ett källarutrymme. En av oss kamrater hade en femöring i byxfickan så vi gick in och köpte karameller. Butiksinnehavaren var en liten man klädd i Vegamössa, vi kallade honom för tomten. Han gjorde en strut av papper. I den skulle han hålla karameller som han måste lossa ur plåtburken. Eftersom karamellerna klibbat ihop slog han burken hårt i disken, så att de lossnade och sedan krefsade han ner dem i struten.

Vid hörnet av **Stakholmsgränden** fanns en mjölkaffär och utanför den stod en gaslykta och brann. Jag klättrade upp i den och drog i öglan som släckte lågan. På gasverkets tomt stod ett rött trähus som innehöll bostäder åt gasverksarbetarna. Huset hade ursprungligen använts som epidemisjukhus och kallades då för **Koppehuset**. En hyresgäst med många barn, och som lär ha bott längst i huset kallades för Mudder-Klaesson. Detta eftersom planen på andra sidan Gasverksgränden var en mudderfylld vik. Där brukade ligga ett tivoli ibland. En närboende husägare, polis Samuelsson, klagade på oljudet från tivolit om kvällarna. Så i fortsättningen fick tivolit hålla till i **Oskuldsparken** även kallad **Chapmansplan**.

På Gasverket sålde man koles, en liten säck på en käller för 50 öre. Mudderpla-

Till vänster finns muddret, där idag en del av Idrottshallen står. Karlsas-Mias ekor var förtöjda vid Björkholmsstrand. Trafiken var livlig under Ekholmsbron. Vykort från andra halvan 20-talet utgivet av Athur Johansson, Ekholmen. Göran Mårtenssons arkiv.

nen användes till båtuppläggningsplats alldeles gratis för småbåtar. Det fanns även en slip för sjösättning och uppdragning. När vi kamrater delat karamellerna oss emellan kilade Lennart uppför trappan till höghuset, även kallat Kvennebergskas huset, där han bodde. Nederst på den trappan satt två små flickor och lekte med sina dockor när Karlsas-Mias Kalle kom springande förbi dem med en cigarettfimp i mungipan. Gissa om flickorna blev rädda? Kalle var fosterson till änkan Maria Karlsson som hyrde ut blekinge-ekor för 40 öre per timme. Skulle man bara över sundet kostade det 5 öre. Mindre nogräknade personer kunde ro iväg till någon badstrand och bli borta i många timmar. För att slippa betala för så lång tid lämnade man båten vid stranden och gick hem istället. Kalle fick då i uppdrag att leta upp de försvunna ekorna som hittades uppdragna på Saltö, Dragsö och till och med på Långö.

En händelserik skolväg

Det var mycket vi skolbarn hann uppleva på våra promenader till och från skolan. När vi skiljts från Lennart så passerade vi en rosenplantering. Där satt några "Björkholmsgubbar" och diskuterade med blickarna vända mot de ankrade segelbåtarna vid Stakholmen. Långt ut på Borgmästarefjärden såg vi en av kronans båtar med kurs mot kruthuset på Ljungskär. Från Fiskbron kom några fiskare och grönsaksförsäljare seglande i sina storekor eller tuffade med sina knubbar genom **Stakholmssundet** och vidare under **Ekholmsbron** på väg hem till någon av öarna, utanför stan.

Vad händer sedan ? Fortsättning följer.

En härlig julklapp....

Dagen före julafton fick jag ett ”julklappspaket”, hemma på Drottningsskär, med en hälsning från en äldre medlem jag haft en del kontakt med per telefon och post, Bo Lönnstedt i Enebyberg. Gåvan vidarebefordrade jag till styrelsen, vid vårt första sammanträde för året 9/1. Den utsökt vackra fotostatkopian Lönnstedt låtit göra av en oljemålning, han har i sin ägo, hoppas jag skall få en bra plats i föreningslokalen. Tavlans målning är målad 1896, av löjtnanten i flottans ingenjörskår, Arvid Ahlberg, född 1851.

Lönnstedt hade den gamla ”Söderkvistavisan”, men saknade den sista versen. Kan någon av läsarna den?

Texten i övrigt om Pottholmaren Söderkvists resa med ångkorvetten Saga 1882 kommer här, kortfattat skrivet i en följd, som en liten berättelse.

”Den femte oktober år åttiotvå, allifalli, bullifalli åttiotvå, på gamla skeppet Saga vi mönstrade på. Tjolohopp, tjola ho, tjolahoppsansej.

Å när som vi kommo till Helsingör, allifalli, bullifalli, till Helsingör, då fråga vi Söderkvist, vad fart som vi gör, tjolahopp, tjolahej, tjolahoppsansej..

Jau, sade Söderkvist och spotta i lä, allifalli, bullifalli spotta i lä, Vi gör väl så där cirka sex hela tre, tjolahopp tjolahej, tjolahoppsansej.

När vi kom till Bermudas gick Söderkvist ilann, för att köpa persilja och njölk i en spann.

När som han vankat en timme eller två, då gick han till konsuln och knackade på..

Å när som han sedan uti salen klev, satt själve herr konsuln vid skrivbordet och skrev.

God dag på dej Söderkvist, käre gamle vän, säj, är Du nu på havet och reser igen?

Jau, sade Söderkvist, på Sauga så stor, de e jau som sarverar ve offserarnas bor.

Å för att sarvera en mautanportion, så måste man kunna lite navigation.

Å sen de hade språkat en timme eller så, så laga sig Söderkvist omsider till att gå.

När Söderkvisten sedan i dörren står i konsulinnans ögon där glänste en tår.

Jau tjesste konsulinnan på panna å mun, sen vände jau på bussen å skämde som en hunn.

Men slupstyrarn sade: Sätt auv ifrån lann ! Nej stopp ! skrek Söderkvist, jau glömde ju min spann !

Men slupstyrarn sade: Din spann ger ja faun ! Den fåur du hämta nästa gång Du är i staun.”

Ett stort tack till Bo Lönnstedt! På nästa sida försöker vi, så gott vår teknik tillåter, återge tavlan för vår läskrets. Slutligen vill jag från hjärtat önska ett Gott Nytt Verksamhetsår!

Sten A. Petersson

Karlskrona redd. Tavla av Arvid Ahlberg målad 1896